

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ПРАЗНИК

Брой 10 • год. ХСVII • 31 май 2019 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

ПРАЗНИК В ЧЕРКВАТА „СВ. ГЕОРГИ“ В ОДРИН

Тържествено бе осветен новият позлатен купол на храма

Българската черква „Св. Георги“ в Одрин вече е с нов, позлатен купол. Камбанарията е реконструирана, монтирани са керамични икони на четирима евангелисти и е въздигнат нов златен кръст. След завършената реставрация и реконструкция на осветяването на 12 май т.г. дойдоха стотици потомци на тракийските бежанци, които всяка година на Гергьовден провеждат тук национален тракийски събор. Тук бяха представители на тракийските дружества от Хасково, Харманли, Любимец, Търговище, Димитровград, Свиленград, Карнобат, Стара Загора, Ямбол, Сливен и др. Включиха се членове на общността на „Цариградските българи“ от Истанбул, приятели и спомоществатели на черквата, изселници от България.

Празничният ден започна с тържествена литургия, която отслужи Старозагорският митрополит Киприан със свещеници и хор от Стара Загора. В службата взеха участие и гръцки свещенослужители. В обръщението си към гостите в края на литургията митрополит Киприан подчерта, че черквата с новия купол ще показва винаги, че тук има православни и ще има пра-

вославни и че тракийците тачат своя дом Божий.

На освещаването бяха посланикът на Република България в Турция Надежда Нейнски и генералните консули на страната ни в Одрин и Истанбул Васил Вълчев и Ангел Ангелов, Радослава Кафеджийска – първи секретар в консулството в Одрин, настоятели на Фондацията на българските православни църкви, водени от председателя й Васил Лязе. Тук бяха и директорът на дирекция „Вероизповедания“ Емил Велинов, народният представител Красимир Велчев – председател на парламентарната комисия по вероизповеданията и правата на човека, кметът на Община Малко Търново Илиан Янчев, областни управители, а така също и представители на местните власти.

В голямата група на тракийските дружества бяха председателят на Съюза Красимир Премянов, а също така и членове на Централното ръководство и на Върховния комитет като Красимир Беломорски, Михаил Вълков, Стефан Начев, Цанко Атанасов, Кирил Сарджев, Маргарит Петров, Кирил Киряков, Нели Ташева, Милка Спасова, д-р Вана Иванова, д-р Юлия Григорова, Стефан Танев и др.

Тържеството бе открита от Мария Чакърък, която представи официалните лица. В словото си Емил Велинов припомни усилията на държавата и инвестицията на стойност 350 хиляди евро за реставрацията и реконструкцията на храма, започнати през 2004 г. Той благодари за даренията, направени от Одринската община и от Съюза на тракийските дружества в България, чиито членове са ревностни пазители на българщината и православието. Приветствие към присъстващите отправи и посланик Надежда Нейнски, която заяви, че храмът „Свети Георги“ е символът на православието в Одрин. Тя подчерта необходимостта от духовност и вяра, които са път към доброто. Генералният консул на Република България в Одрин Васил Вълчев

заяви: „Отваряме нова страница в историята и в живота на българската църква „Св. Георги“. Средище е на българщината и на българския

дух – не само в Одрин, а в целия тракийски регион на Турция. Проф. Вана Добрева прочете приветствен адрес от проф. Стоян Денчев – председател на Общото събрание на УниБИТ, който е и почетен гражданин на Одрин. Поздравителен адрес е изпратил и Вежди Рашидов. В словото си председателят на СТДБ Красимир Премянов припомни историята на тракийци, написана с кръв и страдания, като подчерта, че въпреки огромната болка, която носят, тракийци не търсят мст за претърпените злини и остават верни на девиза „Не забравяй, но не отмъщавай“.

„Съюзът на тракийските дружества в България е организация, за която историческата истина, справедливото решаване на тракийския въпрос и защитата на българщината и православието са каузи, които тя отстоява и винаги ще защитава“, подчерта Премянов. Той напомни, че в съдбовни времена, в дни на тежки изпитания за страната, българското духовенство винаги е било достоен духовен водач на своя народ, а Българската православна църква е отстоявала принципи позици, за защита на националната идентичност и държавността, които се основават на източното православие. Ако я нямаше Българската православна църква, нямаше да я има България.

Днешният празник, свързан със завършването на реставрацията на храма и осветяването на купола и златния кръст, е признание за всички съмишленици, които със своя всеотдаен труд и дарения съдействаха за съхраняването на тази православна светиня.

Продължава на 2-а стр.

ПО ДИРИТЕ НА ОТВЛЕЧЕНИТЕ ЖЕНИ И ДЕЦА ОТ С. МАНАСТИР

Разказ на Вълчо Трушанов

На стр. 5

ЗА 27 ПЪТ В СРЕДЕЦ – „ФОКЛОРЕН ВЕНЕЦ БОЖУРА“

На 18 и 19 май в град Средец се състоя 27-ото издание на Националния странджанско-тракийски събор „Фолклорен венец Божура“, в който участваха над сто изпълнители. Роден от силата и красотата на странджанската песен, чрез решение на Съюза на тракийските дружества в България от 1998 г., съборът е превърнат от регионален в национален. Негови организатори са Община Средец, Съюз на тракийските дружества в България и народното читалище „Пробуда – 1897“. Председател на инициативния комитет е инж. Иван Жабов – кмет на община Средец.

Продължава на 2-а стр.

НА ГОСТИ В НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

На 15 май т.г. представителна група от тракийското дружество „Одринска епопея“ Стара Загора и от тракийското дружество „Фере“ – с. Ракитница, водена от председателя Цанко Атанасов, бяха гости на Народното събрание по покана на заместник-председателя на парламента Емил Христов.

В зала „Изток“ на Народното събрание се проведе делова среща с Емил Христов и с народните представители Радостин Танев и Маноил Манев. Дебатиряха се въпроси, свързани с признаването на геноцида над тракийските бежанци, обезщетенията на тракийци и техните наследници, както и проблеми, свързани с подготвянето и приемането на общинските бюджети и с пътната инфраструктура в община Стара Загора.

Посетителите разгледаха и научиха повече за историята на Народното събрание.

В знак на благодарност от името на старозагорските тракийци бе поднесена, пита приготвена от сръчните ръце на тракийката Славка Андонова.

ХРАМОВ ПРАЗНИК НА „СВ. СВ. КОНСТАНТИН И ЕЛЕНА“ В ОДРИН

Храмовият празник на българската църква „Св. Св. Константин и Елена“ в Одрин бе отбелязан на 19 май т.г. Храмът е 150 годишен, построен е през 1869 г. от майстор Константин Казаков със средствата на родолюбиви българи. След Балканската война сградата е изоставена, а по-късно разграбена и опожарена. През 2008 г. духовната обител е обновена в автентичния си вид по стари снимки и документи. Средствата за реставрацията са осигурени от българската държава, тракийските дружества и много граждани. През 2010 г. в двора на църквата е открит паметник на първия български Екзарх – Антим I.

В църквата е уредена фотоизложба под надслов: „Българските църкви в Беломорска Тракия“, чиито автор е Димитър Шалапатов.

На празника присъстваха Васил Вълчев – генерален консул на Република България в Одрин, Радослава Кафеджийска – първи секретар в консулството в Одрин, Сотирия Теохариди – консул на Гърция в Одрин, Краснодар. Бе-

ломорски – заместник-председател на ЦР на СТДБ, д-р Ваня Иванова – член на ВК на СТДБ и на ТНИ, редактор на сайта на СТДБ, Хубен Стефанов и Ди-

митър Шалапатов – членове на ВК на СТДБ, представители на тракийски дружества от София, Хасково, Свиленград, Любимец и др.

Празнична литургия в прослава на равноапостолите беше отслужена от Адрианополския митрополит Амфилохий в съслужение с български свещеници от Старозагорската света митрополия, водени от отец Богослов, отец Константин от Свиленград и отец Чакърък.

Представители на СТДБ поднесоха венец пред паметника на Антим Първи в двора на църквата „Св. Константин и Елена“.

През 2013 г. храмът получи нова 300-килограмова камбана и нов месингов кръст по идея на хасковската организация на Отечественния съюз. Членове на Отечественния съюз от цялата страна бяха сред многобройните участници в тържеството в Одрин.

ПОЧИТ КЪМ МИХАИЛ ГЕРДЖИКОВ С КНИГА НА ВНУЧКАТА МУ

Отличия за ветерани на тракийската организация

На 20 май т.г. в Тракийския дом в столицата бе представена книгата „Михаил Герджиков. Живот и дело“. Неин автор е Надежда Недкова – внучката на войводата революционер. Книгата е издание на Съюза на тракийските дружества в България и издателство „Заха-

рий Стоянов“.

На премиерата, организирана от Централното ръководство на СТДБ и столичното дружество „Тракия“, дойдоха тракийски дейци, членове на организацията, учени историци, писатели, общественици, журналисти, близки на автор-

ката, сред които дъщеря ѝ и внуците ѝ.

Представянето бе открито от председателя на СТДБ Красимир Преманов, който подчерта, че книгата е голям успех както за авторката, която е създала цялостен пълнокръвен образ на човека, революционера, публициста и общественика Михаил Герджиков, така и за Съюза, който ще популяризира делото на бележития българин – борец за национално освобождение.

Слово за книгата произнесе д-р Ваня Стоянова – научен секретар на Тракийския научен институт, която подчерта, че съчинението на Надежда Недкова е най-пълният и най-цялостният поглед към Михаил Герджиков – от раждането до смъртта му. Тя изтъкна още, че книгата е написана професио-

нално от най-добрия изследовател на бележития българин, но в нея се разкриват още много образи на национални герои. Надежда Недкова дължи ума си буден, а перото подострено. (Словото ще публикуваме в един от следващите броеве).

Диана Стоянова от УниБИТ предаде поздравления от ректора на университета проф. Милена Петева и заяви, че книгата за Михаил Герджиков е едно от най-добрите неща, които се случват в книгоиздаването и е обвърната към младите.

Надежда Недкова отправи думи на благодарност към ръководството на Съюза, към редакторката д-р Ваня Стоянова, към издателите и заяви, че няма да спре дотук. Ще продължи да пише.

След това председателят на СТДБ Красимир Преманов връчи на Надежда Недкова възпоменателния юбилеен медал „175 години от рождението на Капитан Петко войвода“. Това отличие получи и присъстващите тук ветерани на тракийската организация проф. Иван Филчев – дългого-

дишен директор на Тракийския научен институт, Недялко Комнев – председател на Клуба на ветераните, Величко Пачилов – председател на клуб „Родопи“ и проф. Тодор Кирев. Със същия медал с решение на Централното ръководство са удостоени проф. Делчо Порязов и Папани Козарева.

ПРАЗНИК В ЦЕРКВАТА „СВ. ГЕОРГИ“ ...

Продължение от 1-а стр.

Кр. Преманов напомни ролята на предишния председател на Съюза Костадин Карамитрев за възстановяването на българските църкви в Одрин, както и приноса на тракийци. Специално внимание и благодарност заслужават г-н Емил Велинов, екипът на генералното консулство в Одрин, отец Чакърък и Мария Чакърък. Тяната апостолска работа за българската кауза е еталон за родолюбие, а тяхната всеотдайност – пример за подражание“, каза още Преманов.

Председателят на СТДБ награди с възпоменателен медал, посветен на 175 години от рож-

дението на Капитан Петко войвода, Васил Вълчев – генерален консул в Одрин, Ангел Ангелов – генерален консул в Истанбул, Васил Лязе – председател на българска църковна община в Турция и отец Александър Чакърък, а на читалище „Просвета – 1870“ в Одрин, бяха дарени книги. Милка Спасова – председател на тракийското дружество „Капитан Петко войвода“ в Карнобат, подари на църквата иконата „Раждането на Младенеца“.

Тържествата приключиха с изпълнения на ансамбъл „Китна Тракия“ към тракийското дружество „Георги Сапунаров“ в Хасково.

ЗА 27 ПЪТ В СРЕДЕЦ...

Продължение от 1-а стр.

На събора в местността Божура на 19 май дойдоха Красимир Преманов – председател на СТДБ, Михаил Вълков – заместник-председател на ЦР на СТДБ и председател на дружество „Тракия“, Ямбол, Стефан Колев – член на ВК на СТДБ и председател на тракийско дружество „Странджа“ в Бургас, Калинка Згурова – член на ВК на СТДБ, Лазар Налбантов – заместник-председател на тракийското дружество „Странджа“ в Бургас, Валентин Люцканов – главен секретар на Областната управа в Бургас, Галя Желязкова – депутат в 44-тото НС, представители на тракийски дружества от цялата страна. Съборът започна с полага- не на венци и цветя пред бюст па-

метника на Стефан Караджа. При откриването на събора кметът инж. Иван Жабов благодари на участниците и се обърна към тях думите: „Вие не само пазите и обичате Странджанско-тракийския край, но и помагате той да бъде популяризиран. Щастлив съм да видя, че има толкова млади хора, които са посланици на нашия край именно, чрез фолклорното ни наследство“.

Председателят на СТДБ Красимир Преманов приветства участниците и гостите, а за принос към тракийската кауза награди със златен възпоменателен медал, посветен на 175 години от рождението на Капитан Петко войвода инж. Иван Жабов, певеца Лазар Налбантов и Божанка Николова – председател на тракийско дружество „Лазо Лазов“

в Средец. С този медал е удостоен и областният управител на Бургас Вълчо Чолаков.

Присъстващите на събора се насладиха на прекрасните изпълнения на Лазар Налбантов, Жечка Сланинкова, Янка Рупкина, Калинка Згурова, Манол Михайлов, Радостина Йовкова, Костадин Михайлов. Отново наградите в конкурсната част обраха талантливите музиканти на СУ „Добри Чинтулов“, с ръководител Георги Миронски. Първото място зае секстет гайди – Кирил Кацаров, Валентин Вълчев, Димо Стоянов, Радостин Стоянов, Николай Иванов и Галин Михайлев. Младите изпълнители на училището за пореден път бяха сред най-аплодираните участници. Голяма награда получи и възпитаничка на любимия преподавател по народно пеене Велина Стайкова, която грабна приза на името на Комня Стоянова.

„С ПЕСНИТЕ НА КАЛИНКА ЗГУРОВА“

ЛАЗАР НАЛБАНТОВ

На 11 май т.г. в зрителната зала на Младжки културен център – Бургас се състоя Четвъртият национален конкурс „С песните на Калинка Згурова“. През целия ден звучаха красивите странджански песни от репертоара на певицата, изпълнявани от над 60 индивидуални изпълнители и хорови състави. Отново организатори на събитието бяха Община Бургас, Съюзът на тракийските дружества в България, тракийското дружество „Странджа“ в Бургас и народното читалище „Преображение – 2017“ – Бургас.

Конкурсът премина по патронажа на кмета на Община Бургас Димитър Николов, който изпрати поздравителен адрес и кошница цветя. Поздравителен адрес бе получен и от председателя на СТДБ Красимир Премянов, а на официалното откриване председателят на тракийското друже-

ство „Странджа“ Стефан Колев поздрави Калинка Згурова и участниците в конкурса. Комисията по оценяване на изпълненията се председателстваше

ориентирали към по-неизвестни песни от репертоара на певицата, което показва старание, добра подготовка и професионална задълбоченост. Участни-

от Калинка Згурова в екип от доц. д-р Наталия Рашкова от Института за етнология и фолклористика към БАН, Олга Сагаева – музикална редакторка и Лазар Налбантов – народен певец.

Радост и удовлетворение за организаторите и за самата Калинка Згурова бе силното присъствие на деца и ученици, които представяха на много добро равнище песните на певицата. За отбелязване бе също, че участниците тази година се бяха

ците в четвъртото издание на конкурса бяха от Бургас, Варна, Пловдив, София, Карнобат, с. Сан Стефано, с. Иваново, с. Батин, с. Ново Паничарево и др.

Първи места при индивидуалните изпълнители завоюваха Паола Симеонова, Боряна Стоянова и Виктория Благоева от Бургас, Еленка Недева от с. Ботево, обл. Ямбол, а в категорията на вокалните групи първи места си поделиха детската фолклорна група „Росенче“ с. Росен, и фолклорната група от село Ботево. Наградата на СТДБ бе присъдена на мъжката фолклорна

група към народното читалище „Ангел Величков – 1902“ – с. Росен общ. Созопол. Още две специални награди бяха връчени, първата от тракийското дружество „Странджа“ – Бургас за вокалната група „Пендари“ от с. Ветрино, обл. Варна, и втората награда от фондация „Маестро Сагаев“ за Йоана Николова от дома на културата „Искър“ – София. Призът на името на Калинка Згурова тази година достойно бе спечелен от смесената битова група към народното читалище „Ангел Величков – 1902“ – с. Росен.

В 16-то издание на Националния тракийски фолклорен събор „Гергьовден“ в Поморие участваха фолклорни формации от цялата страна с над 100 индивидуални и групови изпълнения. Представянето им бе оценено от професионално жури с председател проф. д-р Стефан Чапкънов – композитор и диригент и членове: Николай Нико-

НАГРАДИТЕ НА „ГЕРГЬОВДЕН 2019“ В ПОМОРИЕ

лаев – музикален педагог и редактор, Георги Янакиев – музикален редактор, Руска Драганова – народна изпълнителка на странджански и тракийски песни и Дора Арбова – музикален педагог. Журието на събора в Поморие присъди награди и плакети. Първа награда сред фолклорните групи получи групата на пенсионерския клуб при

пристанище Бургас. Втората награда си разделиха групата „Росна китка“ при пенсионерския клуб „Вая“ – Долно Езерово, и „Златна възраст“ – с. Дебелт. Трета награда е присъдена на хор „Самодивски огън“ при народното читалище „Пенчо Славейков“ в Бургас, и на „Пей сърце“ – Поморие. Първа награда сред детските групи е присъдена на „Калгамач“ при народното читалище „Възраждане-Доброван – 2013“.

Награди за индивидуални изпълнители до десет години: първа награда – Мария Стойчева; втора награда – Денислав Василев, трета награда – Александра Белчева, трета награда – Петя

Атанасова, всичките от СУ „Д.Чинтулов“ – Бургас. Наградените изпълнители от 11 до 18 години са: първа награда – Наталия Радева от СУ „Д.Чинтулов“; втора награда – Михаил Жечев, Център за млади таланти – Бургас; трета награда – Георги Зайков от СУ „Д.Чинтулов“ – Бургас; поощрителни награди за Моника Вълкова и Нели Петкова, също от СУ „Д.Чинтулов“ – Бургас.

Пръдени бяха и награди на изпълнители над 18 години. Те са присъдени на Йорданка Ялъмова, Златка Динкова и Гинка Мъжгълова – първи награди, и трета награда на Руска Янева. В категорията „дуетни изпълнения“ наградите са за Стойка

Лазарова и Добринка Иванова от Поморие – първа награда; за Мария Илиева и Дияна Анастасова, и трета награда. Трета награда – за мъжката фолклорна група „Тракийци“ към клуб „Дълголетието“ в Бургас.

Манастирът „Свети Георги Победоносец“ в Поморие също определи наградите. Първа награда бе присъдена на фолклорна група „Тронки“ при пенсионерския клуб в с.Момина църква. Втората награда е за фолклорна формация „Наниз“ при сдружение „Онкоболни и приятели“ – Бургас. Третата награда е за фолклорната група „Канатица“ при народното читалище „Съгласие 1905“ – Българово.

ПРЕДСТОЯЩИ

ТРАДИЦИОНЕН НАРОДЕН СЪБОР „СВ. ТРОИЦА“

Традиционният народен събор се организира ежегодно край манастира „Света Троица“ от Община Тополовград, Сливенската митрополия, тракийското дружество – Тополовград и читалище „Св. св. Кирил и Методий – 1894“ – Тополовград. Тази година съборът ще бъде на 15 юни (от 14 ч.) и на 16 юни (от 9.30 ч.). В събора могат да вземат участие певци, свирачи, танцьори, разказвачи на народни предания, инструменталисти, певчески, танцови и обредни групи, клубове за народни танци от цялата страна, които изпълняват автентичен български фолклор. Участниците са разделени на две възрастови групи – до 16 години и над 16 години. В рамките на събора ще се проведе представяне на автентични народни костюми. На всички участници се връчват грамоти за участие, а на класираните – грамоти и парични премии. Награда ще бъде връчена за уникална автентична българска носия. Осигурена е специална награда за напозната автентична песен от региона на Югоизточна Тракия.

Заявки за участие в събора се изпращат до организационния комитет до 13 юни 2019 г. За допълнителна информация по регламента и заявките: e-mail: prosveta_1@abv.bg; 0899832499 – Атанаска Михалева.

СЪБОР „СПАСОВДЕН“ В АХЕЛОЙ

Четиринайстият регионален тракийски християнски фолклорен събор „Спасовден“ – Ахелой 2019 ще се състои за на 6 юни (четвъртък) с начало 10 часа на откритата сцена в парка. Негови организатори са Община Поморие, Кметство – гр. Ахелой, читалище „Светлина – 1934“ в Ахелой и Регионалният съвет на тракийските дружества – Бургас. Целта на събора е съхраняването на българските народни традиции и обичаи – извор на непреходната сила на българския корен и дух, носещи посланието на извечната мъдрост на настоящето и бъдещето. Конкурсът е за надпяване и надсвирване на групови и индивидуални изпълнители на традиционни тракийски и странджански песни и странджански фолклор. В събора участват групи, представящи народни традиции и обичаи, фолклорни певчески и инструментални състави, както и индивидуални изпълнители. Те са разделени в четири възрастови групи – до 10, от 11 до 14 г., от 15 до 18 г. и над 18. Всички участници в събора получават грамота за участие.

Журието присъжда I, II и III-та награда, класираните се получават и парична премия. За информация: тел.: 0596/85302; e-mail: svetlina_19@abv.bg

АПОСТОЛИ МЪЧЕНИЦИ В „СТРАШНОТО, НО СЛАВНО НАРОДНО ДЕЛО“

Книга на Владимир Арденски за първите учители в родопските селища с българомохамеданско население

ТОДОР КОРУЕВ

Най-прилягаше на Владимир Арденски да напише „Първите“ – книга за учителите първопроходци в народностното свестяване на похитените българи от петвековния поробител. Защото никой друг писател у нас не познава така добре и отвътре страшната драма на ислямизирани българи, като се започне от онова кърваво „време разделно“, и се премине през умишленото противопоставяне от османската власт на българите от различна вяра, през отчуждението на помохамеданчените през робството българи от българската национална общност, оставени в ръцете на ходжите, та да се стигне

и до по-късните опити за отродяване, обезбългаряване и дори турцизиране. Писателят Владимир Арденски в своите книги открива непресъхващите „Капки от корена“ на тези нашенци, които познава и описва и в книгата си за родното Сивино. Те са „Свои, а не чужди“ – убеден е и страда по „Загаснали огнища“ заради изселванията на родом българи в Турция. И се гневи от политиките, които си играят с това бедно и изстрадало планинско население. И всичко заради тесни партийни интереси в предизборни флиртове, заради някакво идеологически калъпи, заради временни външнополитически ползи. От притискане до стената и разправа със сила до кокетирание и притворна ласка – в такава широка амплитуда се движеше отношението на българските управници към българите мохамедани през десетилетията. А има и друго – понякога с късогледството си, с безтактността си и дори с безпросветността сме бъркали грубо в душите на своите събратя, с които сме сукали от една и съща майчина гръд, говорим един език, пеем едни песни. А сега „отвън“ и „отвътре“ ни натрапват и „помашко малцинство“, помашки етнос“ и „помашки език“. Пак ни делят!

Сам Арденски пише, че не няма да си прости, с отворени очи ще си отиде, ако не стигне до някакъв завършек на темата за първите български учители след Освобождението в родопските селища с помохамеданско население.

И така емоционално преценява значимостта на своето книжовно дело, което не определя като научен труд, а като популярно публицистично четиво, опряно на факти и документи. Но колко усилия му е струвало търсенето им и колко години е събирал зърната на тая броеница сам си знае, но така се е родило и съчинение, което може да се нарече и документално-художествено изследване, от което се задават още две книги. Според Костадин Златков тези книги спасяват памет, която е могла да ни е урок, от който винаги сме се нуждаели и рядко сме научавали.

Героите на първата книга „Светлинки в мрака“ от „Първите“ (изд.

ка“) и неразбериамите вопли към Аллах и пророка Мохамед. Кавурската книга е обявена за смъртен враг, чалмалиите фанатици проповядват, че „мохамедански деца са събрани в училище, за да се учат да ядат свинско, вино да пият и какви ли не други „кавурски работи“ да правят“, затуй не щат кавурски даскали. Напомням това, за да

подчертая колко е било трудно на първите учители, посрещнати на нож в родопските села. Още повече, животът на мнозина от тях е истински подвиг, учителят в родопските селища няма подкрепата на обществеността и властта, както е в други части на страната, тук той е самотник срещу коравата броня на невежеството, подчертава авторът. Единственият несъкрушим аргумент на „кавурските даскали“ в тази борба с фанатизма е, че езикът, който говорят тия мохамеданчета е българският, песните, които пеят са българските песни, приказките, с които се приспиват са български, самите те са българи, макар и да ги наричали другояче заради вярата – помачета, ахрянчета, та дори турчета, макар не знаят дума на турски език. което ги прави не по-малко българи от сънародниците

си, у които християнството е оцеляло. Но колцина проумяват това!

Дълго време след Освобождението в родопските селища българомохамеданско население няма български училища, тук там още действат мюсюлманските училища, а някои от тях назовавани и турски. И по-късно по закон трябва да започне вече да се изучава и българско четмо и писмо. И ето тръгват към планината български учители. Посрещат ги с ненавист, омраза и презрение. Владимир Арденски пише: „Повтарят се почти „едно към едно“ и условията, при които учителите в началото е трябвало да живеят и работят – най-често в една стаичка с ходжата, с когото делят малкото пространство, понякога и оскъдната храна,

■ Владимир Арденски

трудно се понасят, но се придържат се към „колегиален тон“ и тихо-мълком всеки се надява за надмощие в чистите детски души.“ Ето как се сблъскват мрака и светлината – мрака на ислямските арабски брътвежи и заблуди, проповядвани от ходжите, и светлината на българските букви, разнасяна от учителите-апостоли, за да дойде време, когато вече позастарял Ариф Пашалиев от Чепеларе ще рече: „Благодаря на учителите, дето нас ни учили, та изкарах живота си не като кьорав човек, ама мога да чета и писвам български.“ Или да си припомним дъщерята на дъвлениския ходжа, която се омъжила за християнин. Няма да докара тоя срам на баща си, ако не бе ходила в българско училище и сега на български пишела любовни писма на галеника си. Или пък старата Доспатченка от Дебрен, повикала учителката Василка Алиманска в дома си, придърпала я до долапа, за да и покаже кандило с профсорник, което е останало от майка ѝ. Ето как се отварят очите за българщината и просветлението.

Първи в това „страшно, но славно дело“ е пришълецът от Провадийско Стою Докумов, който в Каменица, Чепинско прави първия сериозен опит за народностно приобщаване чрез просвета. Неговият възпитаник Мустафа Доспатски е първият българин мохамеданин, постъпил във висше учебно заведение.

Стефан Попчакър – Попчакър, е учител в родното село на автора Текир (Сивино). В четирите отделения вече е събрал 41 деца. Сам участва в строителството на училището – доставя пясък, материали, дабана (дебели греди) с керван от двайсетина мулета докарва и вар, продава и коня си, ко-

гато не стигат парите за строежа. А допреди време, когато си тръгвал за Смилян, някои от по-старите текирци го изпровождали с думите: „Дано не се върнеш! „А всеки по-неделник или още в неделя привечер той се задава откъм Каменива бърчица, задъхан, праметнал шарена торбица през рамо, в която винаги има радост за най-бедните ученици – я тетрадки, я моливи, я книжки.“, разказва Владо Арденски.

Петър Пеев посвещава 46 години от живота на децата от Мугла. Две дъщери и жена му умират, но той няма сили да остави любознателните мугленчета, от които после ще произлезат лекари, инженери, професори. На въпроса какво го е задържало толкова дълго време в Мугла, Пеев отговаря: „Съзнанието, че вършех едно благородно дело, посредством което помагах на това изоставено и забравено население един ден да заживее по-човешки“.

Ловчанката Стефка Събчева пристига в Марулево (дн. Ваклиново), учи децата на четмо и писмо, майките им – на домакинство. Девойка добродушна, но упорита, разкопава вкоренената целина на невежеството, смекчава упорството на марулевци. И момичета вкарва в класната стая. Но не успява да се върне при люляците в родния град. Мизерията и недомяждането ѝ докарват туберкулоза, умира и остава завинаги в селото – там епогребана. Пожелава да бъде погребана Туберкулозата това е болестта на учителите – факт, който многократно се потвърждава. Само през учебната 1925–1926 г. от туберкулоза в страната са починали 26 учители, повето от тях в Родопите. Сега в някогашното село Марулево в Чеча признателните ваклиновци са ѝ издигнали паметник в центъра на селото – може би единственият в Родопите паметник на учител. Любовта и признателността, която авторът раздава на учителите в Родопите, ме кара да мисля, че има още много празни пиедестали, на които трябва да се издигнат техните паметници. А книгата „Първите. Светлинки в мрака“ на Владимир Арденски е също паметник, книжовен – на признателността към учителите-пионери, проправяли пътината на просветата и на народната свая.

Книгата бе представена на 17 май т.г. в читалище „Николай Хайтов“ в столицата

ПО ДИРИТЕ НА ОТВЛЕЧЕНИТЕ МАНАСТИРКИ

Вълчо Трушанов разказва за избитите жени, девойки и малки деца от с. Манастир – Гюмюрджинско през 1913 год. от башибозука (между избитите жени е и майката, сестрата и две братовчедки на разказвача).

Село Манастир е изгорено от башибозука през 1913 година. При изгаряне на селото, при бягството в горите и при преминаването на р. Арда при Маджарово са избити при преминаването на реката около 2000 души бягащи от преследващите ги башибозуци. Те са били от различни села от Дедеагашко и Гюмюрджинско, както и от селата на бившата Ивайловградска и Крумовградска околия. В тези събития са избити около 700 души от с. Манастир. Манастир се намира на около 2 часа откъд сегашната ни граница с Гърция. Селото е било над 800 къщи с две черкви и две училища.

А ето и разказа на Вълчо Трушанов:

През лятото на 1013 година в селото ни започнаха да се носят слухове, че от Турция са навлезли някакви чети и вдигат турското население на бунт и че около тези части са се събрали множество турци от турските села (башибозуци) които нападат, опожаряват българските села и избиват българското население. Нашето село беше едно от седалищата на комитите. Имаше и организирани селяни от македоно-одринската организация. Секретар беше учителят Димитър Стоянов (баща на генерал сега ОЗ Стамен Стоянов). От нашето село доста хора бяха лежали за тази си дейност в затворите на Одрин. И именно за това селото очакваше, че непременно ще бъде нападнато от башибозука.

И наистина селото ни беше нападнато. Ние разполагаме с около 25-30 пушки много стари повечето негодни. Селото беше нападнато, но не се предаде. Дойде делегация от Гюмюрджина начело с някакъв гръцки владика и предложи да се предадем. Това не се възприе. Първенците на селото казаха, че може да се предаде селото само на редовна турска войска. Около 15 дни башибозукът се навърташе около селото. През това време дойдоха хора от с. Съчанли, за да се отбраняваме заедно. Това предложение се възприе. На сутринта цялото село с жените и децата потеглихме за село Съчанли. Но когато наближихме селото, видяхме, че селото гори от всички страни. То беше вече нападнато от башибозука. Решихме да се върнем в нашето село, но не достигнахме до него. През това време

то било нападнато от башибозука и гореше. Пръснахме се на групи по балкана да се укрим. Аз с около 80-100 жени, деца и мъже бяхме в първа група. За наше нещастие глутници от башибозука тръгна да преследва именно нашата група. Около 25 дни се лутахме в балкана... от време на време водихме малки престрелки. Имаше всичко на всичко 5-6 пушки.

На 25 ден ни заобиколи голяма група башибозуци. Заобиколени бяхме почти от всички страни. Бранехме се с тези 5-6 пушки, прибягвайки от място на място. Срещнахме и други групи от нашето село.

В бъркотията се отделихме 11 души. Вместо към р. Арда ние се отправихме към Гюмюрджина. От Гюмюрджина веднага тръгнахме през балкана за Ардино. Отидохме в село Петково. От бягството ни от балкана на с. Манастир през Гюмюрджина, Ардино до с. Петково пътя взехме за 11 дни.

Десетина дни след пристигането ни в с. Петково научихме, че българските войски пак са се върнали в Гюмюрджина. Потушила са башибозушките вълнения и башибозукът се е разбягал кой където види.

В Гюмюрджина научихме, че при бягството на манастирци в балкана башибозукът е избил много манастирци и е отвлъкъл 42 жени, девойки и деца, те не са пуснати, а башибозуците ги крият по разни турски села и не ги освобождават от страх жените после да не ги издадат на българските власти. Между тези жени беше и моята годеница, майка ми и две мои братовчедки.

Започнахме да разпитваме къде могат да ги държат турците.

Намерихме един българин мохамеданин който ни каза, че знае в кое село са укрити жените. Потърсихме съдействието на полицията, за да идем и да ги освободим. Но полицията вместо да ни окаже помощ, арестува българина мохамеданин. След една седмица го освободи, но той се уплаши и изчезна и ние вече не можахме да го намерим.

■ Вълчо Трушанов

Дадоха ни 10-тина стражари и ние тръгнахме за с. Паямлар (турско село). Не ги намерихме. От там отидохме в нашето село Манастир. Селото изцяло беше изгоряло с изключение на 2-3 къщи останали незасегнати. Продължихме търсенето на жените в селата Къзъл и Химитли. В с. Химитли една кадна ни каза, че половината от жените са в Химитли и половината в Къос-дере. При тях идвали двама братя българи мохамедани от с. Аврен на име Шериф и Ибрам и един циганин.

Отидохме в с. Черничево. Там квартируваше една военна част, командувана от един майор. Потърсихме съдействие от него. Той ни даде един взвод войници и един подпоручик и един фелдфебел. Фелдфебелът се именуваеше Филипов. Отидохме в село Аврен. Там войниците намериха и арестуваха двамата българи мохамедани, които както ни бе казала старата туркиня посещавали отвлечените жени. Разпитаха ги, вързаха ги и с тях и взвода потеглихме за с. Химитли, за да освободим жените. Не ми е ясно по какви причини, по пътя за Химитли фелдфебелът освободи двамата българи мохамедани. Най-после пристигнахме в с. Химитли, където старата туркиня ни беше казала, че се намират нашите отвлечени жени. Това беше около полунощ. Отдалече от улицата забелязахме едно голямо раздвижение в една къща. Влязоха и излязоха много хора. Предполагаме, че именно в

тази къща турците държат отвлечените ни жени. Беше много тъмно. Ние предварително бяхме помолили офицера да обгради селото, но той отказа. Отказа и да завземе къщата - изглежда го беше страх. Каза да почакаме. Когато поутихна в къщата ние влязохме, но не намерихме никого. Намерихме някои детски дрешки и женски кърпи и други предмети, които познахме, че са на нашите жени и деца. Турците като са усетили, че сме влезли в селото извели от къщата жените, девойките и децата и ги отвели в неизвестна посока. Така нетактичността или страха на офицера стана причина да не можем да освободим жените. Малко по-късно от някои страни на селото започнаха да стрелят срещу нас. Офицерът отказа да преследва похитителите. Веднага събра войниците и заповяда да се връщаме в с. Черничево. Много го молихме да проследим похитителите, но офицерът остана непреклонен. Остави ни сами и тръгна с взвода. Малко след това и ние си тръгнахме. След някой час пристигнахме войниците и заедно с тях се упътихме към с. Черничево. По пътя заловихме 5-6 въоръжени башибозуци. Не знаеха или не искаха да кажат нищо за отвлечените жени. Разоръжихме ги и ги поведохме с нас. Пристигнахме в с. Черничево. Разказахме на майора за поведението на офицера. Той се разгневи и взе оръжието на офицера.

Майорът ни каза да идем в Крумовград и отведем там заловените башибозуци и да ги предадем на полицията. Ние отидохме в Крумовград и предадохме задържаните на полицията. За наша изненада още същия ден полицията ги освободи. Отидохме пак в Гюмюрджина. Там научихме, че имало манастирски жени в едно от токаченските села, което се намирало на „Елбасан-дере“ – на 10-12 км. от Крумовград. Потеглихме натам. Близо до Токачка имаше военен пост. Командуваше се от един подофицер. Поискахме му съдействие да обискираме въпросното село (забравил съм името на селото). Той ни каза, че не може да ни даде войници, но може да ни облеche с войнишки дрехи и да ни даде оръжие, та ние сами да действаме. Съгласихме се. Облякохме войнишките униформи, взехме пушки и отидохме в селото. Претърсихме го, но не намерихме

жените. Никой от селото не знаеше за тях. Върнахме се на поста и предадохме дрехите и оръжието.

Тръгнахме за Крумовград. По пътя ни настигна един турчин на кон. Поздравихме ни и ни задмина. Не го познавахме. Като пристигнахме в Крумовград спяхме в хана на Кочо. Сутринта рано станахме и разправихме на ханджията Кочо за какво ходим и за турчина, който ни настигна. Той ни каза, че въпросният турчин бил Билял Чауш, за когото се говорило, че е бил един от главатарите на башибозука. Също ни каза, че той заминал малко преди това в посока към село Аврен. Ние се съмнихме, че той знае къде са жените и отива да предупреди да ги скрият или преместят. Тръгнахме веднага след него, но до с. Аврен не можахме да го настигнем.

От Аврен тръгнахме пак за Гюмюрджина с надежда там да научим нещо. Нещо не можахме да научим. След няколко дни престой в Гюмюрджина тръгнахме обратно за Аврен. Като наближихме местността „Думанли“ в землището на с. Аврен на едно място видяхме много стъпки от човешки крака. Отначало помислихме, че е минало някакво стадо или от диви свине или от овце. Това беше вече по Коледните заговелки. Земята беше мокра и кална. Поразгледахме следите, които

ни отведоха до една голяма скала надвиснала над едно дере. Погледнахме от скалата и с ужас видяхме труповете на жените, девойките и децата. Слезнахме в дерето. Бяха навързани една за друга. Така завързани на скалата са ги застреляли групово и са паднали общо всички заедно в дерето. На някои жени преброихме до 25 дупки по тялото от куршуми. Нито една не беше жива.

След няколко дни дойдохме не знам откъде и направиха аутопсия. Казаха, че са били избити преди около 12-15 дни.

Цялото това търсене на жените ни продължи повече от 40 дни. Малката заинтересованост на властите също стана причина да загинат.

В групата, които търсихме жените бяха Кисьов Стамо, Мурджев Стамо, Топал Гиню, Райчо Джингов, Киро Шабанов, аз и още някой, но не го помня.

Крумовград, 1974 год. Записал разказа – Иван Делиагов – отговорник на музея в Крумовград

Лобната скала се намира на самата граница в българската територия и на нея д-во Тракия е вградила паметна плоча за събитието, а в. Аврен което отстои на 8 км от това място е издигнат паметник с изписани на него всички имена на загиналите жени, девойки и деца.

■ Паметникът в с. Аврен

ТРАКИЙСКОТО ДРУЖЕСТВО В СВИЛЕНГРАД (1920–1934)

КОСТА ЛЬОНДЕВ

(Продължава от миналия брой)

Старият войвода Ангел Диамандиев, който е родом от Свиленград, но живее в Пловдив заявява, че ако не се постигне съгласие между двата лагера, „към виновните да се приложат революционни средства – жестоки наказания“. В заключителната си декларация конгресът потвърждава, че ВТРО е „единна и самостоятелна организация, която има за цел свободата на Тракия в нейните географски граници“.

Веднага след конгреса в Пловдив хасковският клон на ВТРО начело с К. Георгиев и Д. Маджаров възстановява низовите организации и се създават нови организации в почти всички градове и села по южната граница, където живеят компактни бежански маси. В Свиленград в края на 1925 г. е изграден околийски комитет. Освен това, действат и т.нар. районни отговорници, пунктови началници и бойни групи от 3-4 души. Така напр., свиленградската организация е разделена на два района. Единият включва селищата между левия бряг на р. Марица и десния бряг на р. Тунджа. Другият обхваща десния бряг на р. Марица и левия бряг на р. Арда. Всеки район е разделен на пунктове, които обхващат 5-6 села с пунктови началници. Във всяко село има бойни групи от по 3-4 души, които привеждат в дело решенията на организацията. За района по левия бряг на р. Марица до р. Тунджа отговаря Димитър Г. Кисюв от с. Варник (Керечлик). За пунктов началник на селата Щит (Юскюдар), Сладун (Хайскай), Михалич, Пашамахле (Пашово), Маточина (Фикел), Армутлук (дн. Филипово) е определен Ташо Хр. Колев от Сладун.

За околийски началник Управителното тяло на ВТРО назначава Георги Василев (с псевдоним Иван Хус). Той и Спас Добрев са определени за съдии в околията, които имат право да произнасят присъди над провинилите се членове. Те осъждат на смърт Георги Стоилов от с. Ения, (дн. Младиново). Издават и смъртна присъда на Васил Канев от Свиленград, затова че се противопоставял системно на околийското ръководство. Присъдата, обаче, е заменена с глоба от 20 000 лв., а впоследствие е окончателно отменена под натиска на влиятелни граждани. Наложено

е наказание чрез побой и на Илия Георгиев от гара Свиленград, заедно си позволил да наруги секретаря на дружеството с думите „Сиктир (Махай се) от тук, гладно куче!“ в момент, когато той му поискал парите за абонамент на в. „Тракия“. Постепенно, ВТРО се налага като фактор в граничния Свиленградски район. На VIII редовен тракийски събор (19 август 1924 г.) свиленградското тракийско дружество е представено от Димитър Пасков, Петко Вълчев, Яни Иванов, Йордан Иванов и Ат. Мърдев, който

■ Симеон Лазаров

е избран за секретар на бюрото по ръководене работата на конгреса. Свиленградските делегати подкрепят приетата от конгреса резолюция, в която главни акценти са: да се отпуска веднага кредит на бежанците за строеж на къщи и обзавеждането им; лихвата по кредита да не бъде по-висока от 6 %; бежанците своевременно да снабдяват с нотариални актове; заграбените общински, вакъфски, безстопанствени и манастирски имоти да се отнемат и предоставят на бежанците; и в нейната политическа част – да се приеме лозунгът за обособяването на целокупна Тракия в автономна държава под егидана на Обществото на народите. Конгресът прави промени и в Устава на организацията, една от които е, че намиращите се в населените места на България български бежанци и изгнаници от Източна и Западна Тракия, както и от новоприединените към България земи се организират в културно-благотворителни дружества – градски и селски – под названието „Тракия“.

Завръщайки се от конгреса делегатите свикват общо събрание (14 септември 1924 г.), на което дават отчет за неговата работа и разглеждат проблемите. Избира се ново настоятелство от 15 души, а новото ръководство е в състав: председател – Симеон Лаза-

ров, подпредседател – Стойко Илиев, секретар – Стойко Стойков, касиер – Ат. Мърдев, дописник – Симеон Лазаров, който в периода 1921–1934 г. е един от най-активните дописници на в. „Тракия“ и „Завет“, в които отразява проблемите на бежанците от Свиленградската околия и дейността на тракийските дружества от района. Членът на настоятелството на свиленградското тракийско дружество адвокат Ив. Димитров, който е и председател на кооперативното потребително дружество „Арда“ в Одрин със запис изпраща до ВИК в София сумата от 20 000 лв., която да се изразходва за издаването печатни издания, пропагандиращи каузата за автономна Тракия. На 5 януари 1924 г. 50 тракийски бежанци от с. Хебибчево (Любимец) създават тракийско дружество с председател Коста Христов, подпредседател Груди Милков, секретар-касиер Г. Панайотов и членове – Ив. Чанков, Стоил Митков, Хр. Димитров. Контролната комисия е в състав: Г. Димитров, Андон Димитров, Богдан Стоилов. Всеки член на дружеството е задължен да внася по 5 лв. членски внос месечно за посрещане нуждите на дружеството.

В края на м. януари 1924 г. и настанените над 70 семейства тракийски бежанци в с. Кюстюккой (Костур), Свиленградска околия създават тракийско дружество „Тракийски изгнаник“ с председател Стайко Сираков, подпредседател Никола Панайотов, секретар-касиер Тодор Петков и контролна комисия в състав: Ангел Карамитрев, Димитър Тодоров и Янко Тодоров. На събраниято се взема решение да се изпрати молба до бюджетната комисия на Народното събрание да се признае училището в селото за държавно, защото 130-те деца няма къде да учат.

Така, в почти всички села на Свиленградска околия, където има бежанци, се създават тракийски дружества.

На проведения IX редовен тракийски събор (30 август – 1 септември 1925 г.) в Бургас Свиленградската околийска тракийска организация е представена от внушителна група делегати: от Свиленград – Яни Иванов, Ив. Станков, С. Лазаров, Ат. Мърдев; от с. Фикел (Маточина) – Яни Колев, Апостол Михов; от с. Сълбюкюн (Малки Воден) – Ат. Зангов и Хр. Вълчев; от с. Кочаш – Ив. Димитров; от с. Хебибчево – Г. Панайотов.

При откриването на кон-

греса председателят на ВИК на Тракийската организация Н. Константинов предлага съставяне на крака да се почете паметта на починалите дейци на тракийското движение. Между тях е и Стоян Шангов, починал на 10 август с.г., родом от с. Ениджия, Лозенградско, известен публицист, основател на ежедневната преса в България, кмет на гр. Одрин, бивш член на Върховния тракийски комитет, добър познавач на тракийската и общобългарската история, ревностен патриот с непоколебима вяра в доброто бъдеще на Тракия. За председател на постоянното бюро, което ръководи конгреса, е избран Ан. Разбойников от Свиленград, но живеещ в гр. Пловдив. В секретариата на конгреса е избран С. Лазаров, председател на свиленградското дружество. В комисията по настаняване на бежанците и в комисията по избора на УС на организацията е включен Яни Иванов. Изказване прави Ангел Диамандиев от Свиленград, живеещ в Пловдив – стар войвода, който предлага конгресът да натовари ВИК да издейства даването под наем на земята за работа да става за срок по-голям от една година. Делегатите от Свиленградската околия подкрепят резолюциите, приети от конгреса, до Обществото на народите за Западна и Източна Тракия, за разорението и изгонването на българите от двете области, за обявяването на Тракия за свободна автономна държава под егидата на ОН и по настаняването, оземляването и кредитирането на бежанците.

Веднага след конгреса (25 ноември 1925 г.) селяните от с. Михалич, Свиленградска околия, предимно бежанци от Източна Тракия, създават културно-благотворително дружество „Тракия“ с 21 членове и избират настоятелство в състав: председател Ат. Вълков. Осмият събор приема изменение в чл. 2 на Устава в смисъл: при тракийските дружества се образуват младежки тракийски дружества. Те съществуват и действат под контрола на тракийската организация. На този събор, на 17 август 1924 г. се провежда и Учредителният конгрес на Тракийския младежки съюз. Свиленградското младежко тракийско дружество е основано още през септември 1923 г. и приема името „Христо Ботев“. В дописка до в. „Тракия“ С. Лазаров съобщава за неговото учредяване с председател Стамо Армутлиев. В края на годината, на 16 декември 1924 г. се основава и околийско младежко друже-

ство. В неговото ръководство от Свиленград са Стамо Армутлиев, Янко Грозев, Димитър Георгиев, Григор Гуджев, от селата: Виран Теке (Кап. Андреево) – Ат. Милев, Ешебегли (Васково) – Ат. Петров, Коджаапли – Ив. Христов, Юскюдар (Щит) – Димитър Андреев, Пашаккой (Генералово) – Ат. Скерлев.

Делегати на Учредителния конгрес на Тракийския младежки съюз от Свиленградското дружество са Стамо Армутлиев и Иван Атанасов. На първа страница на в. „Тракия“ е публикувана снимка с участниците в околийското младежко тракийско събрание в Свиленград.

Младежкото тракийско дружество „Христо Ботев“ – Свиленград и селските дружества бързо се включват в борбата за разрешаване на проблемите по оземляването и въдворяването на бежанците, в организирането на разноо-

■ Георги Скрижовски

бразни културни, просветни и спортни мероприятия. На Първия конгрес на Тракийския младежки съюз (ТМС), проведен на 4-6 октомври 1924 г. в Хасково Свиленградското тракийско дружество е представено пак от неговия председател Стамо Армутлиев, който е избран за член на Върховния комитет. Дружеството участва и на Втория конгрес на ТМС в Харманли (м. октомври 1925 г.) с внушителна група младежи.

1925 г. е една мрачна страница от новата българска история. След атентата в църквата „Св. Неделя“ от 16 април 1925 г. правителството на Стовора предприема крути мерки срещу противниците си. В Свиленград, в т. нар. „Дядо Гоцево“ кафене посред бял ден е застрелян Георги Скрижовски, общински съветник, деец на левицата на ВМОРО. На 25 август 1925 г. край с. Ятаджик (дн. Маджарово), е убит войводата Иван Максимов, чиято чета през януари с. г. край с. Кочаш разбива разбойническата чета на Г. Стай-

ков, която извършва обири, изнудвания на населението от Свиленградска и Ивайловградска околия.

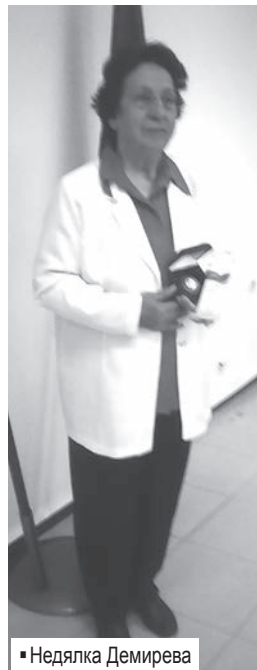
На състояния се в София Десети извънреден конгрес на тракийската организация (16 май 1926 г.) Свиленградското околийско дружество „Тракия“ е представено от внушителна група делегати. От Свиленград участват Яни Иванов, С. Лазаров, Пан. Панайотов – и тримата родом от с. Ениджия (Лозенградско). Делегацията включва още: Димитър Стоянов и Д. Караманов от с. Кемал (Одринско), Стоил Димитров от с. Коджабаир, (Мала Азия), Димитър Костов от Караач, Христо Сотиров от с. Ения, (дн. Младиново), Никола Димитров от с. Чопккой (Узункюприско), Георги Киров от с. Акбунар (Одринско). Поводът за свикването на Десетия извънреден конгрес е несъгласието на

тракийските българи с подписания на 18 октомври 1925 г. в Ангора (Анкара) договор за приятелство между България и Турция, който предстои да бъде одобрен от Народното събрание. Още на първото заседание на конгреса един от първите оратори е Яни Иванов, председател на виленградското тракийско дружество. Той се обявява против Ангорския договор с неговите пагубни последиствия за източнотракийците като ги лишава от правото да се завърнат по родните си места и да получат обезщетение за имо-

тите си в Източна (Одринска) Тракия, които надхвърлят 10 милиарда долара. Протестни събрания и изпращане на протестни телеграми се организират в града и в селата Щит и Кап. Андреево. Властите в Свиленград задържат ръководителите на ВТРО, организатори на протестите, които след няколко дни са освободени. Между тях са С. Лазаров, Ив. Димитров, Стойко Илиев и тримата общински съветници от т. нар. „бежанска листа“. Почти половин година след Десетия извънреден конгрес, на 21-23 септември 1926 г. в гр. Ямбол се провежда Единнадесетия редовен конгрес. Делегати от свиленградското дружество „Тракия“ са Г. Василев, Яни Иванов, С. Лазаров, Иван Димитров. За председател на бюрото на конгреса е избран Ан. Разбойников, а в комисията по настаняването и оземляването – Яни Иванов и Иван Димитров – и тримата от Свиленград.

Продължава в следващия брой

ПРАЗНИК НА СЛОВОТО И ДУХА

■ Недялка Демирева

Традиционната си среща с учители, писатели, краеведи, историци, дейци на просветата и културата проведе тракийското дружество „Георги Сапунаров“ в Хасково и народното читалище „Тракия 2008“. Тя бе организирана в навечерието на 24 май съвместно с областната администрация, община Хасково, Регионалното управление по образование и Клуба на културните дейци. Поздрави към присъстващите отправиха председателят на дружеството Кирил Сарджев, кметът Добри Беливанов, Красимира Джизова от РУО. С юбилейния възпоменателен медал „Капитан Петко войвода“ бе наградена Недялка Демирева – дългогодишна учителка, ръководителка на

фолклорната група „Тракийска дъга“, допринесла много за запазване на автентичните тракийски песни. Културните и просветните дейци бяха поздравени с програма, в която участваха детският танцов състав „Пъстрица“ с ръководител Иван Иванов, детският гайдарски състав при община Хасково с ръководител Филип Филипов, деца от детската градина „Слънце“ с ръководителка Тонка Койнарова, вокалната група „Рокива“ с ръководител Кирил Манолов.

Представителна група на Централното ръководство на СТДБ и софийското дружество „Тракия“ участва в празника по случай 24 май пред паметника на светите братя Кирил и Методий в столицата.

„МОРЕ, СЪБРАНО В ШЕПИ“

Повече от 20 деца се събраха на 8 май в откритото пространство на читалище „Тракия – Пловдив – 2008“, за да отбележат Европейския ден на морето – инициатива на Европейската комисия. Проектът, озаглавен „Море, събрано в шепа“ имаше за цел по забавен начин да накара децата да помислят повече за опазване на моретата и популацията в тях. Празникът с учениците от СУ „Братя Миладинови“ започна със забавна беседа за морето и неговото опазване, проведена от представители на „Зелени Балкани“. Децата научиха

колко вида дельфини има в Черно море и какво е да си морски изследовател от яхта, от самолет или просто от брега на морето. И най-забавната част бе уъркшоп на открито. Децата имаха възможността да си направят „море“ от пластелин, „морски“ диадими

и други украшения, някои редиха пъзел с дельфини, докато други правиха декорации от пясък и мидички... Експонирана бе и изложба от рисунки. Европейският ден на морето се чества всяка година на 20 май, като официалното му начало е поставено през 2008 г.

и други украшения, някои редиха пъзел с дельфини, докато други правиха декорации от пясък и мидички... Експонирана бе и изложба от рисунки. Европейският ден на морето се чества всяка година на 20 май, като официалното му начало е поставено през 2008 г.

НАЙ-ДОБРИ В КОНКУРСА – УЧЕНИЦИ ОТ ТЪРГОВИЩЕ

Екип от ученици и учители на Второ СУ „Проф. Никола Маринов“ в Търговище за пореден път спечели големите награди в литературен конкурс, обявен от тракийската организация. В родолюбивата инициатива „Завръщане към корените“ на тракийското сдружение в раздела за есе и разказ, са отличени: Владислава Аврамова – XII клас, голямата награда – участие в Национална инициатива-експедиция „По обратния път на дедите ни“; Десислава Георгиева – XII клас, голямата награда – участие в Национална инициатива-

експедиция „По обратния път на дедите ни“; Димо Русев – XII клас, специалната награда „Отличена творба“; Станислав Георгиев – XII клас, специалната награда „Отличена творба“; Захари Тодоров – IX клас, специалната награда „Отличена творба“ и Виктория Вескова – III клас, специалната награда „Отличена творба“.

Конкурсът „Завръщане към корените“ и Националната инициатива – експедиция „По обратния път на дедите ни“ са организирани от Съюза на тракийските дружества в България

и Тракийско сдружение „Национална инициатива „Завръщане към корените“ и „По обратния път на дедите ни“.

Учениците получиха грамоти и предметни награди. Техни учители са Йорданка Филева и Гюлфие Велиева.

ОТЧЕТИ И ИЗБОРИ В РУСЕ

На 10 май 2019 г. се проведе отчетно-изборно събрание на тракийското дружество „Тракия“ в Русе, на което присъства председателят на СТДБ Красимир Премянов. Събранието протече при следния дневен ред: 1. Доклад за дейността на дружеството през отчетния период; 2. Доклад на Контролно ревизионната комисия; 3. Избор на председател и Управителен съвет; 4. Промени в Устава.

Председателят на дружеството Геновева Божкова направи задълбочен аналитичен отчет за дейността на дружество през изтеклия период. Делегатите приеха отчета.

За председател бе преизбрана Геновева Божкова, чиято работа бе оценена високо от председателя на СТДБ. За приноса им към тракийската кауза, той награди с почетен плакет дружеството, а Геновева Божкова с възпоменателен медал, посветен на 175 години от рождението на Капитан Петко войвода. Промените в устава потвърдиха принадлежността на дружеството като колективен член на Съюза на тракийските дружества в България.

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакционната колегия на вестник „Тракия“ честитят на рождениците от Съюза през месец юни:

Елена Мурджева – Поморие.....3 юни 1942 г.
Василка Вангелова – Свиленград.....3 юни 1958 г.
Цонка Трайкова – Пловдив.....6 юни 1940 г.
Красимира Иванова – Харманли.....9 юни 1974 г.
Кирил Йорданов – Варна.....14 юни 1956 г.
Анка Лаптева – Павликени.....15 юни 1940 г.
проф. Стати Статев – София.....19 юни 1955 г.
Петър Янев – Бяла.....23 юни 1943 г.
Ели Воденичарова – Асеновград.....24 юни 1960 г.
Геновева Божкова – Русе.....25 юни 1967 г.
Иванка Шивачева – Средец.....26 юни 1935 г.
Мариана Алексова – Пловдив.....26 юни 1954 г.
Паунка Славова – Твърдица.....28 юни 1940 г.
Николай Димитров – София.....28 юни 1965 г.

УЛИЦА В ХАСКОВО, НОСЕЩА ИМЕТО НА МАМИН КОЛЮ

По решение на Общинския съвет в Хасково улица в града носи името на войводата, известен в историята като Мамин Колю. Роденият в Хасково Никола Коев (1880–1961) е братов син на войводата Тане Николов. Участва в Балканската война. При завоюването на прохода Елидже е вече войвода. Колоритна личност, която се превръща в пехотен полк, включва в любимец на населението се в редовете на ВМОРО в Тракия и Македония, бою в казармата и веднага рецът за свободата на българите Мамин Колю е възнава за София, където се пят в народни песни.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталоген
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, Иван ГАЙДАРОВ -зам. гл. редактор, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC:STSABGSGF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Златка Янева (Сливен) – 0897601560; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

Рисът се завърна в Странджа

Димитър Стоянов

ДИМИТЪР СТОЯНОВ

Събитието е най-голямата сензация, свързана с биоразнообразието в Странджа. Видео, заснето край село Факия, показва притичващ пред автомобила рис. Дълго време се смяташе, че хищникът с тегло около 40 килограма ни е напуснал завинаги.

Отлично осведомени автори съобщават, че последният рис е бил убит в Лозенската планина през 1899 година над манастира край с. Герман, а друг „последен“ рис е бил отстрелян в Стара планина през 1902 година във Върбишкия Балкан.

В Странджа пък последният рис бил убит през 1930 година. Само в периода между 1880–1962 година 28 масти „професори“ по рисове „погребват“ риса. Проф. Николай Боев обаче до края на дните си твърдеше, че има жив рис у нас. Сега може да спи спокойно – неговата мечта се сбъдна.

Научно документирано е,

че през 1941 година в Парангалица е лобното място на последния рис, застрелян от немски войници. Ловци обаче се кълнат, че през 70-те години са виждали рисове в Странджа. Откровенията им не са подкрепени с фотодоказателства и през 1985 година рисът е вписан в Червената книга на България като изчезващ вид и така до днес.

Не е нито странно, нито учудващо, че точно край село Факия в Странджа планина се е появил рис. Мястото е едно от последните девствени места, чисто откъм промишлени боклуци, с минимално човешко присъствие. Климатът е особено мек, създаващ комфорт на дивите животни. Може би затова рисът е намерил своето място именно там.

В последните години рисовата инвазия в България е неоспорим факт. Въпреки твърденията, че появата му е мит, експерти твърдят, че още през втората половина на XX век са се запазили

няколко типично български екземпляра в районите на река Ропотамо, Странджа и Южен Джендем в Стара планина. В началото на XXI век в района на Берковица са забелязани следи от рис.

През 2003 година очевидци разказват за рисове около Трън и Етрополска Стара планина.

През 2006 година в Странджа е бил записан звук на рис в размножителен период. През 2008 година е отстрелян „по погрешка“ рис в района на ГС „Чупрене“, Белоградчик – мъжки екземпляр със сръбска марка на ухото, а по-късно същата година във фотокапана е влязъл екземпляр, маркиращ територия.

През февруари 2009 година в българската част на планината Осогово във фотокапана влизат двойка рисове, боричкащи се по време на „брачна церемония“. През същата година е излязъл на „кадр“ рис в българската част на Странджа планина.

Предполага се, че заснетите в миналото екземпляри са от двата подвида – карпатски и балкански рис. В района на Стара планина вероятно се е срещал карпатският, а планините Руй, Малешевска, Осогово, Влахина и областта Краище са обитавани от балканския рис. Какъв вид е бил заснетият рис в района на село Факия, за съжаление не може да каже.

Според ловците, щом в даден район се е заселил рис, дивечът се увеличава.

Защо да се учудваме тогава, че рисове се заселват у нас? Горите в Западна Стара планина са или защитени територии, или са на места без активен дърводобив. По този начин рисове намират повече спокойствие. От друга страна рисовите семейства търсят нови дестинации, където да ловуват. Лека-полека проучват живота и на „наша почва“.

Статистиката показва, че в момента на Балканския полуостров шарят около 300–350 риса. От тях около 75 са в Албания, в Румъния са около 1200. Общо в Европа (без Русия) са били преброени около 3000 риса. Рисът живее 5–10 години. Ловният му район е от 80 до 450 квадратни километра и „хващането“ му

с камера е почти щастлива случайност. Рисът е нощно животно и ако се появят „наблюдатели“ с камери или с пушки, ги избягва. Вижда мишка от 65 метра, заек от 300 метра, а яре чак от 500 метра. Не случайно в научната литература му е дадено родовото название „линкс“, от името на Линсей, кормчията на кораба на Астро-навтите. Според античната митология уж той бил надарен с такъв проникателен поглед, че можел да вижда и обратната страна на хора и предмети, т.е. през тях. Изчислено е, че налягането на стъпалото му на 1 см² е до 60 грама, т.е. почти 3 пъти по-малко, отколкото при котките. Така рисът стъпва безшумно по пухкав петдесетсантиметров сняг.

Рисът в някои отношения е полезен дивеч. Мърша не яде. Изпусне ли плячката, не я догонва. Това го сваля от пиедестала на крайно оз-

верен и кръвожаден хищник. Добър регулатор е на лисиците и язовците. По тази точка може да бъде помощник на ловците. Боледува от бяс в леката паралитична форма, която не е заразяваща. Тези качества го правят предпочитан гост на всяка ловна територия.

През 80-те години видът е реинтродуциран в сръбската част на Осоговската планина. Правени са опити за реинтродуциране в Западна Стара планина, но за съжаление несполучливи. Да имаме предвид, че рисът все пак е един котешки вид. Като всяка писана, налита на валериан.

Освен благоприятните горски участъци у нас, това може да ни помогне да го примамваме. Наличието му би подобрило функционирането на природните екосистеми. Затова видеото от Факия е повече от оптимистично.

Над 4300 птици от 22 вида в Източните Родопи

Над 4300 броя водоплаващи птици от 22 вида бяха регистрирани на традиционното Среднозимно преброяване на водолубивите птици във водоемите по долината на река Арда, Източните Родопи. 43-то поред преброяване се провежда в цяла Европа, като в България се координира от Българското дружество за защита на птиците и Изпълнителната агенция по околна среда. Сред по-интересните видове наблюдавани тази година са къдроглавите пеликани, които вече традиционно зимуват в язовир Студен кладенец, големите нирци, които все по-често се наблюдават по долината на Арда, шилоопашата патица, наблюдавана в язовир Ивайловград, и речна чайка с лятно оперение, наблюдавана на язовир Кърджали. Друго любопитното наблюдение тази година е домашка гъска съпровождаща група неми лебеди във Водното огледало в град Кърджали. Не е ясно как и къде домашната птица се е присъединила към лебедите, но със сигурност е част от

групата диви птици. Най-многобройни са птиците в язовир Студен кладенец – 2698 броя, а най-многоброен вид е реленоглавата патица 1109 – птици, големия корморан – 711 птици и кафявоглава потапница – 550 птици.

По време на ежегодния мониторинг бяха регистрирани сравнително повече птици в сравнение с миналата година. През 2018 г. участниците в преброяването установиха над 2800 птици от 19 вида.

Среднозимното преброяване на водолубивите птици е инициатива на Wetlands International и се провежда от 1967 г. в почти всички европейски държави. В България координатор на инициативата е Българското дружество за защита на птиците. Целите на преброяването са да се определи размерът на европейските популации на водолубивите птици и да се оцени състоянието на влажните зони, където те зимуват.